Cena 20 gr.

Nr. 2 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Rok III

RZEMIOSŁO

TYGODNIK

WYDAWANY PRZEZ SPÓŁDZIELNIĘ WYDAWNICZĄ „RZEMIOSŁO"

ODDZIAŁY: BIAŁYSTOK, ul. Kilińskiego 23; BRZEŚĆ N/B., plac J. Piłsudskiego 13; GRUDZIĄDZ, ul Groblowa 29/31; KATOWICE, ul. Stawowa 10; KIELCE, ul. Wspólna 4; KRAKÓW, ul. Św. Anny 9; LWÓW, ul. Kościelna 8; LUBLIN, ul. Powiatowa 3; ŁÓDŹ, ul. Ewangelicka 18; ŁUCK, ul. Piłsudskiego 14; NOWOGRÓDEK, ul. Piłsudskiego POZNAŃ, Wały Zygmunta Augusta 15; STANISŁAWÓW, ul. Sapieżyńska 18; TARNOPOL, Izba Rzemieślnicza, WARSZAWA, ul. Szkolna 2; WILNO, ul. Adama Mickiewicza 23; WŁOCŁAWEK, ul. Zduńska 5.

Warszawa, niedziela dn. 11 lutego 1934 r.

Fundusz Pracy a pomoc dla rzemiosła

Zgodnie z zasadniczemi wytycznemi działalności Funduszu Pracy, który przewiduje specjalną pomoc dla drobnej wytwórczości, Związek Izb Rzemieślniczych R. P. wystąpił do Zarządu Funduszu Pracy z obszernie umotywowanym memorjałem w sprawie zwiększenia zatrudnienia w rzemiośle przy pomocy odpowiednich długoterminowych kredytów.

Bezrobocie w rzemiośle wywołane zostało z jednej strony skurczeniem się rynku konsumcyjnego z drugiej znacznym importem takich artykułów rzemieślniczych, które mogą być wytwarzane w kraju, a które jednak w dużej liczbie przywożone są z zagranicy. Import ten może być zahamowany tylko wtedy, jeżeli produkt rzemieślniczy swą jakością będzie mógł skutecznie konkurować z towarem obcym. Równocześnie przez podniesienie jakości wyrobu produkcja rzemieślnicza zyskałaby większe szanse eksportowe.

Doraźna pomoc ze strony Funduszu Pracy byłaby zużyta przedewszystkiem na instalowanie maszyn i urządzeń potrzebnych dla już istniejącej produkcji przeznaczonej na eksport, następnie maszyn do poprawienia pewnych fragmentów produkcji wreszcie maszyn i silników, potrzebnych do podjęcia produkcji nowych artykułów.

W konkretnych wnioskach Związek Izb występuje o: 1) przyznanie na rok 1934-ty dla produkcji rzemieślniczej kredytu długoterminowego, 2) powołanie komisji opinjodawczo-doradczej dla realizacji zadań Funduszu Pracy w odniesieniu do rzemiosła, przy udziale przedstawicieli Samorządu Rzemieślniczego, 3) wprowadzenie do planu działania Funduszu Pracy kredytów na cele, związane ze zwiększeniem zatrudnienia w rzemiośle w wysokości odpowiadającej potrzebom rzemiosła w myśl wniosków, zgłoszonych w odpowiednim terminie przez Związek Izb Rzemieślniczych.

Wzmocnienie dowodu uzdolnienia

Jedną z największych zdobyczy dla rzemiosła w noweli do ustawy przemysłowej jest wzmocnienie dowodu uzdolnienia. Artykuł 59-ty noweli przekształcający art. 144-ty dawnej ustawy brzmi następująco:

„Prowadzić przemysł rzemieślniczy można dopiero po uzyskaniu od władzy przemysłowej I-szej instancji karty rzemieślniczej (art. 147), wydanej po wykazaniu przed tą władzą posiadania zawodowego uzdolnienia do prowadzenia danego rzemiosła".

W ten sposób jedna z dotkliwszych bolączek rzemiosła zostanie zlikwidowana, co wpłynie korzystnie nie tylko na interesy samego rzemiosła, lecz również konsumenta, albowiem wzmocnienie dowodu uzdolnienia to najskuteczniejszy środek przeciw partactwu i fuszerce niewykwalifikowanych „amatorów" produkcji rzemieślniczej, którzy nie ponoszą żadnych świadczeń podatkowych i zwiększają bezrobocie wśród wykwalifikowanych pracowników.

NOWELIZACJA PRAWA PRZEMYSŁOWEGO NIE KASUJE CECHÓW.

W celu sprostowania krążących wersyj, jakoby cechy miały ulec likwidacji wyjaśniamy, że w myśl noweli organizacja i zakres działania cechów pozostają bez zmian. Nowela w artykułach od 67 — 75 dokładnie określa zadania cechów poczem opiewa, że Minister Przemysłu i Handlu w drodze rozporządzenia ustali działalność, organizację wewnętrzną cechów, prawa i obowiązki członków, zakres i sposób wykonywania nadzoru przez władzę przemysłową, warunki zatwierdzenia statutu, sposób likwidacji i t. d.

UMORZENIE KAR ZA SPÓŹNIONE WYKUPIENIE PATENTU.

Min. Skarbu poleciło okólnikiem aby Urzędy Skarbowe umorzyły protokuły karne przedsiębiorstwom, które wykupiły patenty z opóźnieniem do dn. 15 stycznia b. r. W wypadku jednak, gdy zainteresowani otrzymali już orzeczenia karne należy złożyć do Urzędu podanie o umorzenie kary.

RZĄD A RZEMIOSŁO

Z przemówienia wygłoszonego w Sejmie przez referenta budżetu Ministerstwa Przemysłu i Handlu, posła Dr. Fr. Czernichowskiego, zastępcy Generalnego Sekretarza Klubu Parlamentarnego B. B. W. R.

Rozwój zdrowych warsztatów rzemieślniczych, opierających się całkowicie na pracy polskich rąk i rodzimych kapitałach posiada duże znaczenie dla ogólnego rozwoju gospodarczego kraju. Stąd też sprawa organizacji rzemiosła i warunków dalszego jego rozwoju zajmuje coraz więcej miejsca w polityce gospodarczej Rządu i opinji społecznej.

Rzemiosło reprezentuje zgórą 300.000 warsztatów zarejestrowanych. Jeśli doliczyć warsztaty niezarejestrowane, których liczba dosięgnie połowy zarejestrowanych, otrzymamy, że warsztaty rzemieślnicze zatrudniają ponad miljon ludzi, rozsianych po całym kraju.

Nie można pokusić się o cyfrowe dokładne zobrazowanie produkcji rzemieślniczej wobec braku danych statystycznych. Na podstawie cyfr przybliżonych wartość produkcji rzemiosła sięga kilku miljardów złotych co stanowi poważny odsetek w ogólnej produkcji.

Rzemiosło jako czynnik gospodarczy stanowi najbardziej związany z warsztatem element i wykazuje dużą odporność w kryzysie. Jako czynnik społeczny jest elementem społecznej równowagi.

Rzemiosło przejawia zdrowe tendencje w wysiłkach w kierunku eksportu swoich wyrobów. Wzrastający zakres eksportu wyrobów rzemieślniczych, jak zorganizowany eksport rękawiczek, beczek, wędlin, ubrań robotniczych, jako też dalsze zainteresowania eksportem, czego wyrazem jest np. wyjazd delegacji rzemieślniczej do Sowietów, jest dowodem budzącej się ekspansji rzemiosła.

Należyta rola rzemiosła doceniona jest przez czynniki Rządowe, co znajduje wyraz w dziedzinie ustawodawczej. Podjęte zostały przez Rząd zmiany, mające na celu rozszerzenie podstaw usamodzielnienia rzemiosła i zapewnienie mu lepszych warunków organizacyjnych. W pierwszym rzędzie wyodrębniono z ogólnego prawa przemysłowego organizację samorządu gospodarczego rzemiosła przez wydanie dla Izb Rzemieślniczych osobnej ustawy podobnie, jak to ma miejsce w Izbach Przemysłowo-Handlowych i Rolniczych.

Przepisy prawa przemysłowego z roku 1927 dawały Izbom Rzemieślniczym ustawowo ograniczony zakres działania w stosunku do zakresu działania innych izb samorządu gospodarczego. Ponieważ życie wytworzyło potrzebę wykonywania przez Izby Rzemieślnicze szeregu zadań, w pierwszym rzędzie gospodarczych, dekret Pana Prezydenta Rzplitej o Izbach Rzemieślniczych i ich związku z 27/X. 1933 r. (Dz. Ustaw Nr. 85, poz. 638) reguluje tę sprawę, rozszerzając zakres działania Izb Rzemieślniczych i dając im szersze pole pracy.

W celu koordynacji pracy i opinji Izb Rzemieślniczych dekret z 27/X. 1933 r. powołuje Związek Izb Rzemieślniczych, który tworzą wszystkie Izby Rzemieślnicze jako wspólną organizację.

Dalsze zmiany przepisów, dotyczących rzemiosła w projektowanej noweli prawa przemysłowego idą w kierunku ścisłego ujęcia i ochrony dowodu uzdolnienia jako też utworzenia rzemieślniczych związków gospodarczych. Związki takie tworzone będą dla poszczególnych branż jak szewstwo itp. i będą miały na celu popieranie rozwoju technicznego i gospodarczego rzemiosła, tworzenie organizacyj rzemieślniczych o charakterze zarobkowym dla podejmowania się dostaw i robót, prace nad pozyskaniem rynku zbytu w kraju i zagranicą itp. Powołanie do życia tych związków na podstawach i o zadaniach czysto gospodarczych i zarobkowych pozwoli na racjonalne organizowanie branż rzemieślniczych.

Uzyskanie możliwości brania udziału w dostawach rządowych i instytucjach publicznych jest dalszym wyrazem troski o rozwój rzemiosła.

Pragnę dać wyraz przekonaniu, że żywy rozwój rzemiosła polskiego to podstawowy czynnik rozwoju naszych narodowych sił gospodarczych, opartych na rodzimych kapitałach i pracy ludzi, przejętych patrjotyzmem gospodarczym i politycznym. Świadomość tej roli w życiu odrodzonej Polski winna głęboko przeniknąć społeczeństwo rzemieślnicze i być dla niego bodźcem ciągłej pracy i wysiłków nad gospodarczem i społecznem podnoszeniem się.

Na marginesie

Podana obok część przemówienia p. posła Dr. Czernichowskiego w Sejmie, poświęcona wyłącznie sprawom rzemiosła polskiego, jest w uwzględnieniu wysokich funcyi organizacyjnych, jakie tegoroczny referent budżetu Ministerstwa Przemysłu i Handlu pełni w największym klubie parlamentarnym współpracującym z Rządem, właściwem i nie ulegającem dyskusji „credo" czynników miarodajnych w stosunku do rzemiosła i jego najżywotniejszych postulatów bieżących. Z prostych i pełnych treści słów referenta wyłania się niezaprzeczone i wszechstronnie przychylne stanowisko do rzemiosła, które pod każdym względem, winno się spotkać z należytą opieką władz.

Rzemiosło — to nie tylko wielkiej wagi czynnik gospodarczy, to również podstawowy element równowagi sił społecznych — oto treść interesującego przemówienia p. posła Dr. Czernichowskiego. Czynniki państwowe ważną tę rolę rzemiosła rozumieją i realizując program gospodarczy pragną podnieść stan rzemieślniczy na właściwy poziom, uruchomiając w tym kierunku wszystkie swe możliwości ustawodawcze i gospodarcze.

W ciągu dyskusji budżetowej z trybuny sejmowej rozlegały się różne głosy. Nie brak było i takich, które określały rzemieślników jako obywateli trzeciego rzędu, pozbawionych wszelkiej opieki i zdanych na łaskę i niełaskę losu. Jakże inaczej brzmią słowa p. Dr. posła Czernichowskiego. Obalają one każdy gołosłowny zarzut i dowodzą, że Rząd nie tylko nie deklasuje rzemieślnika, ale chce i pragnie w nim widzieć współtwórcę ładu ekonomicznego w Państwie i jeden z filarów gospodarstwa społecznego. Ale — powiedzianoby ze strony „niewiernych" — są to tylko pragnienia a czynów nie widać. Otóż w odpowiedzi przytoczymy dekrety o rozszerzeniu uprawnień gospodarczych samorządu rzemieślniczego, projekt noweli do ustawy przemysłowej, stosunek Rządu do karteli, reorganizację szkolnictwa zawodowego i t. d., co niemal wszystko jest już dzisiaj czynem dokonanym i zmierza ku odrodzeniu rzemiosła Nieuzasadnione więc żale panowie oponenci — rzemiosło pójdzie drogami znaczonemi przez pionierów jego dobrze zrozumianych interesów.

ANKIETA
o Rzemieślniczych Związkach Gospodarczych

Wielkie zainteresowanie, jaki projekt nowelizacji ustawy przemysłowej wzbudził w szerokich kołach rzemiosła a zwłaszcza ustęp traktujący o Rzemieślniczych Związkach Gospodarczych, skłania naszą Redakcję do rozpisania na ten temat specjalnej ankiety. Zwracamy się zatem do wszystkich zainteresowanych w tej sprawie a przedewszystkiem do rzemieślniczych działaczy gospodarczych na terenie Samorządu Rzemieślniczego. i apelujemy również do wszystkich rzemieślników o wypowiedzenie opinji o tym projekcie z punktu widzenia bezpośrednich zainteresowań poszczególnych warsztatów pracy i dobra ogółu rzemiosła polskiego, na które składa się dobro pojedyńczych drobnych wytwórców.

Dla uproszczenia zadania rzucamy kilka konkretnych ujęć tematowych z tem zastrzeżeniem, że nie wyczerpują one bynajmniej całokształtu zagadnienia. Każdy z Szanownych Czytelników naszego pisma może wybrać sobie dowolnie temat z zakresu poniżej podanych, jak i z własnej inicjatywy. Przyczyni się to do pogłębienia samego zagadnienia, a właśnie ankieta niniejsza zmierza przedewszystkiem do tego celu. Na razie proponujemy sformułowanie odpowiedzi na następujące tematy: „Rzemieślnicze Związki Gospodarcze a: 1) organizacja warsztatów rzemieślniczych, 2) zagadnienie eksportu, 3) udział rzemiosła w dostawach państwowych, 4) kredyty rzemieślnicze, 5) zagadnienie zakupu surowców, 6) przygotowanie do pracy nowych zastępów rzemiosła, 7) akcja przeciw bezrobociu, 8) udoskonalenie produkcji rzemieślniczej, 9) walka ze zbędnym importem, 10) propaganda konsumcji wyrobów rzemieślniczych, 11) zagadnienie organizacyj branżowych, 12) podniesienie zatrudnienia w rzemiośle w związku z działalnością Funduszu Pracy.

Uczestników ankiety Redakcja uprzejmie prosi o odpowiedzi możliwie zwięzłe i treściwe, sporządzone pismem maszynowem, względnie jaknajbardziej czytelnem, o ile nadsyłane będą rękopisy odręczne. Redakcja nasza liczy się bowiem z tem, że w sprawie tak ważnej napłyną liczne odpowiedzi ze wszystkich stron kraju i będzie wdzięczna uczestnikom ankiety za ułatwienie jej pracy w segregowaniu i publikowaniu materjału. Odpowiedzi należy kierować do Redakcji „Rzemiosła" Warszawa, ulica Nowy Świat 41 m. 8. Rękopisy odsyłane nie będą.

Redakcja „Rzemiosła".

Zadania Rzemieślniczych Związków Gospodarczych w brzmieniu przedłożenia rządowego

Podajemy poniżej odnośne artykuły noweli do ustawy przemysłowej, ponieważ nie są one dotąd znane szerszym warstwom rzemieślniczym. Redakcja prosi uczestników ankiety o dokładne przestudjowanie artykułów a zwłaszcza tych ustępów, które dotyczą ewentualnego przymusu organizacyjnego i wypowiedzenie swej opinji, przyczem zwraca się uwagę, że wszechstronne oświetlenie zagadnienia przez bezpośrednio zainteresowanych będzie ważkim czynnikiem orjentacyjnym i niewątpliwie zaważy na losach noweli.

Art. 167a. Celem popierania rozwoju technicznego i gospodarczego rzemiosła, pozyskiwania krajowych i zagranicznych rynków zbytu, oraz tworzenia dobrowolnych organizacyj rzemieślniczych o charakterze zarobkowym dla podejmowania się dostaw i robót — samoistni rzemieślnicy jednego rodzaju rzemiosła w liczbie conajmniej 10 mogą zrzeszać się na podstawie przepisów rozporządzenia niniejszego w rzemieślnicze związki gospodarcze.

Art. 167b. Rzemieślniczy związek gospodarczy jest osobą prawną, może nabywać i zbywać majątek nieruchomy i ruchomy, zawierać wszelkiego rodzaju umowy, pozywać i być pozywanym.

Za swe zobowiązania rzemieślniczy związek gospodarczy odpowiada swoim majątkiem.

Art. 167c. Zadania rzemieślnicze związku gospodarczego, jego ustrój wewnętrzny, władze i organa, oraz prawa i obowiązki członków ustala statut związku.

W szczególności statut powinien ustalać:

1) nazwę, siedzibę, okręg i rodzaj rzemiosła, objętego związkiem;

2) zadania i środki działania;

3) prawa i obowiązki członków oraz warunki ich przyjęcia, wystąpienia i wykluczenia;

4) sposób ustanawiania opłat oraz sposób ich ściągnięcia;

5) fundusze związku;

6) rodzaje i uprawnienia walnych zebrań członków, sposób ich zwoływania, oraz warunki prawomocności uchwał;

7) liczbę i sposób powoływania członków zarządu, jego zadania i zakres działania oraz warunki prawomocności jego uchwał;

8) zatwierdzanie budżetu i rocznych sprawozdań rachunkowych;

9) sposób prawnego reprezentowania związku;

10) warunki i sposób dobrowolnego rozwiązania związku, sposób jego likwidacji i przeznaczenie pozostałego majątku zarówno w przypadku dobrowolnego, jak i przymusowego rozwiązania.

Nadto statut może zawierać jeszcze inne postanowienia zmierzające do spełniania zadań związku, jeżeli postanowienia te nie sprzeciwiają się przepisom prawnym.

W spełnianiu swych zadań związek współdziała z izbami rzemieślniczemi.

Art. 167d. Do rozstrzygania sporów między członkami rzemieślniczego związku gospodarczego mogą być przy związkach ustanawiane sądy polubowne.

Właściwość rzeczową tych sądów, ich organizację i tryb postępowania określi w drodze rozpo-

rządzenia Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 167e. Rzemieślniczy związek gospodarczy może zakładać oddziały, jeśli statut to przewiduje. Założenie oddziału podlega zgłoszeniu wojewodzie właściwemu dla miejsca siedziby zarówno oddziału, jak i związku.

Art. 167f. Statut rzemieślniczego związku gospodarczego zatwierdza Minister Przemysłu i Handlu, który może swe uprawnienia w tym zakresie przekazać władzy przemysłowej wojewódzkiej.

Zatwierdzenia statutu należy odmówić, jeżeli jego postanowienia są sprzeczne z obowiązującemi przepisami, a w szczególności z przepisami rozporządzenia niniejszego, jeżeli już istnieje na obszarze Państwa rzemieślniczy związek gospodarczy dla danego rodzaju rzemiosła, lub też, jeśli utworzenie takiego związku nie leży w interesie gospodarczym danego rodzaju rzemiosła.

Postanowienia powyższe stosuje się odpowiednio również przy zatwierdzaniu zmiany statutu.

Art. 167g. Nadzór nad rzemieślniczemi związkami gospodarczemi sprawuje Minister Przem. i Handlu przez swe organa.

Art. 167h. Jeżeli działalność rzemieślniczego związku gospodarczego wykracza przeciwko przepisom rozporządzenia niniejszego, statutowi lub obowiązującym ustawom, zagraża interesowi publicznemu, albo jeżeli związek mimo wezwania władzy nadzorczej zaniedbuje spełniania swych zadań, Minister Przemysłu i Handlu po wysłuchaniu opinji związku izb rzemieślnych, może związek rozwiązać.

Art. 167i. Na wniosek związku izb rzemieślniczych Minister Przemysłu i Handlu może zarządzić, że do danego rzemieślniczego związku gospodarczego obowiązani są należeć wszyscy samoistni rzemieślnicy, którzy w okręgu związku rzemieślniczego wykonywują rzemiosło, objęte związkiem.

Do związku, o którym mowa w ustępie poprzednim, stosuje się odpowiednio postanowienia art. 167a — 167h z tem, że członkowie związku obowiązani są płacić ustalone w statucie składki pod rygorem ściągnięcia ich w drodze administracyjnej".

UZASADNIENIE.

Abv przy pomocy organizacyj rzemieślniczych można było osiągnąć zamierzone w obecnej dobie gospodarcze cele, należało zmienić dotychczasowe przepisy, stanowiące podstawę organizowania się i działalności cechów.

Z tego też wynikła konieczność stworzenia nowej formy organizacyjnej rzemiosła; mianowicie powołania „rzemieślniczych związków gospodarczych", jako zrzeszeń o charakterze ściśle gospodarczym w przeciwstawieniu do istniejących nadal instytucji cechów, jako organizacyj wyłącznie kulturalno - zawodowych.

Właśnie ze względu na swój gospodarczy charakter, „rzemieślnicze związki gospodarcze" z jednej strony mają prawie te same zadania, co zrzeszenia przemysłowe, z drugiej zaś mogą być decyzją Ministra Przemysłu i Handlu, powziętą na wniosek Związku Izb Rzemieślniczych, przekształcone w związki przymusowe.

FORMY ORGANIZACYJNE RZEMIOSŁA

Tuż przed oddaniem niniejszego numeru pod prasę drukarską, uzyskaliśmy wywiad z V. Prezesem Związku Izb Rzemieślniczych p. posłem Edwardem Idzikowskim na ogólny temat ankiety. Wywiad zamieszczamy poniżej.

Zagadnienie unowocześnienia formy organizacji rzemiosła należy niewątpliwie do spraw w wysokim stopniu skomplikowanych.

Przedewszystkiem musimy ocenić położenie rzemiosła w życiu gospodarczem w okresie powojennym i dopiero na tej podstawie ustalić nasze wnioski.

W miarę wzrostu trudności ekonomicznych, zarówno w stosunkach handlowych na terenie międzynarodowym, jak i wewnętrznych Państwa powstaje zagadnienie nowego ujęcia form życia gospodarczego. Zjawiska te obserwujemy przedewszystkiem we Włoszech, Niemczech i Stanach Zjednoczonych jak również i w inych państwach. Wynikło to właśnie wskutek polityki gospodarczej, stosowanej ostatnio przez wszystkie narody.

Po wojnie wszystkie państwa ograniczyły przywóz towarów zagranicznych, tem samem zmusiły wielkie i średnie zakłady przemysłowe do zwrócenia większej uwagi na rynki wewnętrzne. Pozatem niektóre gałęzie drobnej produkcji, szczególnie w Polsce, zostały silnie zaatakowane przez przemysł zagraniczny, jak np. „Batę" i ta sytuacja stawia drobnego wytwórcę w nader trudnych warunkach, zmuszając go wprost do akcji samoobrony.

Równocześnie należy podkreślić, że wielki przemysł, zorganizowany w kartele rozwija eksport swych wyrobów i dyktuje rzemieślnikowi ceny surowców, a cały szereg zbędnych pośredników podraża koszt produkcji rzemieślniczej, stwarzając rozpiętość cen między artykułami rzemieślniczemi, a rolnemi, co siłą rzeczy zmniejsza zapotrzebowanie na wyroby rzemieślnicze ze strony zubożałych rolników.

W tych warunkach pojedyńczy warsztat rzemieślniczy nie jest w możności rozwiązać samodzielnie zagadnień: kredytowych, eksportowych, dostaw państwowych, gospodarczych umów zbiorowych dla walki z nieuczciwą konkurencją i śledzić za stałym rozwojem produkcji i wymaganiami rynku.

Rola cechów i stowarzyszeń społecznych i organizacyj rzemieślniczych jest niewątpliwie b. duża, ale ograniczają się one jedynie do zagadnień społecznych i kulturalnych. To też organizacje te będą mogły nadal spełniać swoje doniosłe zadanie w życiu społecznem rzemiosła, ale do rozwiązania zagadnień gospodarczych konieczne jest zastosowanie nowoczesnych form organizacyjnych przez wprowadzenie w życie gospodarczych związków rzemieślniczych. Związki te będą musiały spełniać cały szereg doniosłych zagadnień gospodarczych w myśl nietylko interesów rzemiosła, ale i też interesu publicznego ze względu na znaczenie produkcji rzemieślniczej w naszem gospodarstwie społecznem.

Dlatego też rządowy projekt nowelizacji prawa przemysłowego, pozostawając dalszą możność istnienia cechów i pozostawiając im pra-

wo zachowania odrębności kulturalnej i wyznaniowej, cały ciężar zorganizowania drobnej produkcji rzemieślniczej, zdobycia dla niej dostaw państwowych i kredytów nakłada na związki gospodarcze. Ma to tem większe znaczenie, że rzemiosło powinno współdziałać w pracy nad utrzymaniem aktywności naszego bilansu handlowego i zmniejszenia bezrobocia.

Nowoczesna organizacja rzemiosła musi znaleść takie podstawy prawne, aby miała możność pracować w sposób ciągły i trwały, posiadać należyty autorytet i środki dla spełnienia postulatów poszczególnych grup branżowych we wszystkich aktualnych przejawach życia ekonomicznego.

Warunki, w jakich kształtuje się produkcja w chwili obecnej, wymagają też uzgodnionej i planowej akcji na odcinku każdej branży, gdyż tylko tą drogą można zapewnić warunki rozwoju drobnym warsztatom pracy. Ulepszenie organizacji drobnej produkcji i sprzedaży wyrobów rzemieślniczych przez skonsolidowanie grup rzemiosła i wspólny wysiłek musi stworzyć korzystniejsze warunki egzystencji dla ogółu rzemieślniczego. Konkurencja wyrobów zagranicznych i konkurencja wyrobów przemysłowych, zmuszają rzemieślników do wytężonej pracy wspólnej, aby utrzymać wysokość swojej produkcji i przystosować ją do zdolności nabywczej odbiorców oraz przeciwstawić się dotychczasowej przewadze gospodarczej karteli. Jeszcze raz chcę podkreślić, że związki gospodarcze obejmują dziedzinę życia, która nie może być zorganizowana przez poszczególne słabo powiązane z sobą cechy i dotychczasowe organizacje rzemieślnicze, które mają nadal wdzięczne pole do działania na polu społeczno-kulturalnem. Organizacja rzemiosła musi być ujęta w silne ramy związków branżowych, zdolnych do walki z powojennemi przeciwnościami i trudnościami ekonomicznemi, świadomych sposobów i środków, jakiemi może walczyć drobna wytwórczość o utrzymanie swoich warsztatów pracy oraz osiągnięcia jak najlepszych wyników dla dobra ogólnego i dobra Państwa.

Przegląd prasy

„Ilustrowany Kurjer codzienny" ogłasza ciekawy wywiad z Prezesem Związku Izb Rzemieślniczych K. Wendtem na temat nowych form ustrojowych w rzemiośle. Dotychczasowy okres działalności samorządu rzemieślniczego miał charakter przygotowawczy. Dokonano w tym okresie rejestracji rzemieślników, posiadających karty rzemieślnicze, zapoznano się z ogólnym stanem rzemiosła w kraju i zagranicą, przeprowadzono egzaminy mistrzowskie i czeladnicze. Obecnie rzemiosło stanęło wobec nowych zadań a mianowicie podniesienia drobnych warsztatów, zwiększenia produkcji rzemieślniczej i ulepszenia metod zakupu surowców i aparatu sprzedaży gotowych wyrobów. Wobec rozbicia się rzemiosła na kilka grup, zwalczających się wzajemnie trudno było przeprowadzić jednolity i solidarny plan działania należało więc wszystkiemi siłami dążyć do konsolidacji rzemiosła, która dzięki wytrwałej pracy Rady Naczelnej Rzemiosła już dzisiaj w znacznej mierze nastąpiła.

Wielkie zmiany w strukturze gospodarczej Państwa, rozwój karteli, ujęcie handlu zagranicznego w formy wymiany towarowej, nowe metody działania Funduszu Pracy, scalenie ubezpieczeń, wszystko to wymaga poważnej pracy, aby w okresie reorganizacji zasad naszej polityki gospodarczej uwzględnione były również interesy rzemiosła. Pozatem różne zagadnienia natury ogólnej, jak kredytowe, taryf przewozowych, ustawodawstwa, szkolnictwa i t. d. wymagają stałej akcji interwencyjnej, której żadna Izba Rzemieślnicza na własną rękę prowadzić nie może. Czuwać nad tem musi organizacja Centralna w postaci Związku Izb Rzemieślniczych.

Praca w zreorganizowanym samorządzie rzemieślniczym musi mieć na oku przedewszystkiem sprawy gospodarcze w celu przystosowania nowych form ustroju do warunków, jakie wytworzyły się w ostatnich latach.

Przewidzianą w ustawie formę nominacji pewnej części radców Izb, P. Prezes uważa za bardzo szczęśliwą. Usunie ona bowiem element demagogiczny, a w jego miejsce wprowadzi element wartościowy z grona tych rzemieślników, którzy nie mogli, albo wręcz nie chcieli wchodzić w skład Izb przez schlebianie wyborcom i obiecywanie złotych gór, których później nikt nie widział na oczy. Izby muszą być terenem wytężonej pracy gospodarczej, w którym nie ma miejsca na frazesy i politykomanję — a jest szerokie pole do twórczej pracy i rozumnej inicjatywy.

BUDOWA POMNIKA KILIŃSKIEGO W WARSZAWIE.

W roku bieżącym przypada 140-ta rocznica powstania Jana Kilińskiego, to też rzemiosło stołeczne uważa za swój punkt honoru, aby jeszcze w tym roku nastąpiło odsłonięcie pomnika szewca - bohatera.

W tych dniach komisja artystyczna magistratu oglądała model pomnika, wykończony przez artystę-rzeźbiarza Jackowskiego i wyraziła się z najwyższem uznaniem o dziele artysty. Postać Kilińskiego ma cztery metry wysokości i przedstawia się imponująco. Mistrz Jan uchwycony jest w momencie, gdy z szablą w ręku wzywa mieszczan warszawskich do wypędzenia Moskali. W najbliższym czasie zostanie zawarta umowa z zakładem bronzowniczym o odlanie postaci szewca pułkownika w spiżu. Komitet budowy pomnika czyni dalsze energiczne zabiegi w celu zebrania brakujących jeszcze funduszów, które napływają z całego kraju. Należy przytem podkreślić, że protektorat nad Komitetem przyjęli łaskawie: Pan Prezydent Rzplitej prof. I. Mościcki i Marszałek J. Piłsudski. W tych warunkach nie ulega wątpliwości, że komitet doprowadzi swoje dzieło do końca i że już na jesieni pomnik Kilińskiego ozdobi jeden z piękniejszych placów stolicy — Plac Krasińskich.

Cokół pomnika wykonywa zakład kamieniarski starszego cechu J. Fedorowicza.

Od warsztatu krawieckiego — do nagrody Nobla

Nieznane karty z życia genjalnego pisarza Władysława Stanisława Rejmonta.

W literaturze zachodniej życiorysy sławnych ludzi są opracowywane z całą dokładnością. Wszyscy wiedzą np., że pisarz prancuski **A. France** był przez dłuższy czas antykwarjuszem; Prezydent Czechosłowacji **Masaryk,** syn woźnicy, był pomocnikiem ślusarskim i kowalskim, a następnie nauczycielem; **Mussolini,** syn kowala, pracował jako piekarz w Szwajcarji i t. p. Powyższe fakty są ujawnione z całą skrupulatnością. Im bowiem trudniejsze były warunki życia danej **jednostki — tem większą jest** jej zasługą, że potrafiła wydobyć się ponad przeciętność, zająć poważne stanowisko w społeczeństwie lub nauce.

Ustalenie tego rodzaju szczegółów życiowych wybitnych mężów zachęca do wytrwałej pracy do samokształcenia. U nas jednak jest inaczej i wiele faktów z tej dziedziny przemilcza się celowo.

Przykładem tego może być choćby życiorys **Wł. St. Rejmonta,** genjalnego autora „Chłopów", laureata nagrody Nobla w 1924 r.

Z tego powodu mało kto wie, że Rejmont pracował, jako czeladnik krawiecki, ukończył naukę u mistrza K. Jakimowicza w Warszawie i uczęszczał do szkoły rzemieślniczej w stolicy.

Ponieważ niedawno ukazały się w tej sprawie pewne dane w jednem z pism stołecznych („Kurjer Poranny" z dn. 14.I.1934 r. art. J. Lorentowicza p. t. „Reymont w Paryżu"), postanowiłem te rzeczy zbadać i ujawnić.

Stanisław Rejmont został zapisany w 1891 roku do księgi uczniowskiej Cechu Krawców w Warszawie. W aktach zaś tego Cechu znajduje się umowa, spisana przez jego siostrę, Felicję Rejmont, z mistrzem **Konstantym Jakimowiczem,** na mocy której czas nauki ma trwać od dnia 1 marca 1891 r. do dnia 1 lipca 1894 roku St. Rejmont liczył wówczas lat 15*).

W książkach cechowych zapisane są następujące szczegóły biograficzne pisarza: że urodził się we wsi Częstocice, pow. N. Radomsko, gub. Piotrkowskiej.

Prawie równocześnie uczył się u Jakimowicza jego brat stryjeczny Edmund, starszy od niego o lat cztery, który ukończył dwuklasową szkołę prywatną F. Fabianiego w Nowo Radomsku. Na podstawie

tego można przypuszczać, że szkołę tę ukończył również Stanisław.

Po ukończeniu nauki w dniu 11 lipca 1894 r. Stanisław Rejmont został pomocnikiem krawieckim i w książce cechowej jest stwierdzone, że **„zrobił na sztukę surdut czarny własnoręcznie"** oraz , złożył świadectwo szkolne z ukończenia dwu klas pierwszej szkoły rzemieślniczej z dnia 17 grudnia 1893 r. za Nr. 625".

Stanisława Rejmonta pamięta doskonale b. starszy Cechu p. K. Miniewski, który przez 30 lat ten urząd piastował i z nim często się później jeszcze spotykał. Pamięta również jego brata stryjecznego, który był podobno później artystą-malarzem i umarł na suchoty.

Tak więc jest rzeczą niezbicie stwierdzoną, że autor **„Pielgrzymki do Jasnej Góry", „Fermentów" i „Ziemi obiecanej"** był przez los rzucony do warsztatu krawieckiego i w nim pracował, choć, jak stwierdzają współcześni, nie miał do tej pracy żadnego zamiłowania. Miał być po ukończeniu rzemiosła nauczycielem; był aktorem trupy wędrownej, a już w sierpniu 1894 r. był pierwszy raz w Paryżu. Widocznie zawody te, wykonywał w tym okresie do roku 1896. Wówczas po raz drugi przybył do Paryża i zapoznał się ze znanym krytykiem J. Lorentowiczem, którego uderzyło to, że Rejmont znakomicie przerabiał i reperował sobie własne ubranie. Gdy go pytał, gdzie się tej sztuki nauczył, Rejmont odpowiadał: — **„W teatrze. Tam trzeba było wszystko umieć".**

Jest rzeczą o tyle zrozumiałą, że Rejmont nie chciał przyznawać się do znajomości rzemiosła krawieckiego, gdyż wypływało to z nieuzasadnionej awersji całego ówczesnego społeczeństwa do rękodzieła. Rejmont bał się drwinek swych paryskich przyjaciół i kolegów. W całem społeczeństwie istniała jeszcze widocznie odraza do pracy fizycznej i handlu, zobrazowana tak genjalnie przez Kraszewskiego w **„Ostatnim z Siekierzyńskich" i „Lalce"** przez Prusa. Rzemieślnik był pogardzany, to też nawet taki Rejmont, początkujący wówczas pisarz, bał się widocznie szyderstw kolegów i ten fakt przemilczał.

Późniejsza karjera Rejmonta jest powszechnie znana. Wskutek katastrofy kolejowej pod Włochami, której padł ofiarą, otrzymał znaczne odszkodowanie i mógł spokojnie zająć się pracą literacką, tworzyć cały szereg wybitnych dzieł. Za książkę p. t. **„Chłopi"** w której przedstawił genjalnie życie wsi i odmalował cały urok przyrody polskiej, dostąpił wysokiego zaszczytu zaliczenia go do grona laureatów Nobla.

Rejmont był dzieckiem wsi, miasta nienawidził i swój stosunek do niego najlepiej określił w **„Ziemi obiecanej"**, gdzie w czarnych światłach charakteryzował życie przemysłowe i pogoń za pieniądzem.

Książka ta odzwierciadla nastrój duszy Rejmonta. Miasto miało być dla Rejmonta **„Ziemią obiecaną"**, a doznawszy rozczarowania wyjechał z niego tak złamany i zniechęcony, że po pierwszym zawodzie sercowym był gotów nawet wstąpić do klasztoru.

Życie jednak miasta europejskiego — Paryża przyciągnęło Rejmonta, co stwierdza, że nie mógł on raczej pogodzić się z życiem Warszawy i Łodzi w okresie niewoli, która kładła piętno na cały byt kulturalny i gospodarczy narodu.

---

*) Co do daty urodzenia wielkiego pisarza istnieją jeszcze pewne rozbieżności. Niektórzy biografowie ustalają ją na 1869 r.

Wspomnienia z pobytu w Warszawie natchnęły jednak później Rejmonta do napisania **„Insurekcji"**, w której w sposób piękny i z niezrównanym mistrzostwem odtworzył postać Kilińskiego i życie mieszczaństwa. Rejmont w książce tej otoczył aureolą postacie: **Kościuszki, Głowackiego i Kilińskiego,** widząc w nich symbole odrodzenia narodowego.

Miłość do tych postaci charakteryzuje najlepiej postać genjalnego pisarza.

*

Fakty powyższe z życia wybitnego pisarza przytaczamy, aby pobudziły one czytelników do zastanowienia się nad dziwnemi kolejami jego życia.

Rozumiemy obecnie, jak wielkie znaczenie ma zbadanie skłonności i zdolności dziecka, aby nie narażać je na niepotrzebną pracą i zawód życiowy. Równocześnie jednak przykład Rejmonta nakłada poważny obowiązek na każdego mistrza rzemieślnika. Musi troszczyć się o rozwój duchowy swego ucznia, musi pamiętać, że w niejednym kryją się zdolności, które spaczyć, a nawet zagłuszyć można.

A przecież w rzemiośle obok cytowanych na wstępie współczesnych nam ludzi genjalnych pracowali jeszcze inni, którzy działalność swą rozpoczynali również w warsztacie rzemieślniczym. — Do sprawy tej wrócimy jeszcze w najbliższym czasie. *A. Z.*

STATUT

Izby Rzemieślnniczej w Krakowie

Dla zaznajomienia Szanownych Czytelników z treścią statutów Izb Rzemieślniczych podajemy poniżej pierwszą część statutu Izby Rzemieślniczej w Krakowie, który jako pierwszy z rzędu został ogłoszony w „Monitorze Polskim". Statut ten traktujemy jako wzorowy z tem, że różnice w statutach innych Izb podamy oddzielnie. Dalszy ciąg statutu Izby krakowskiej w najbliższych numerach „Rzemiosła". — (Red.).

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 18 grudnia 1933 r.
o nadaniu statutu izbie rzemieślniczej w Krakowie.

Na podstawie ust. 1 art. 16 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o izbach rzemieślniczych i ich związku (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 638) zarządzam, co następuje:

§ 1. Izbie rzemieślniczej w Krakowie, utworzonej rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 7 grudnia 1933 r. o ustaleniu granic okręgów i siedzib izb rzemieślniczych (Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 757), nadaję statut, załączony do niniejszego rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Przemysłu i Handlu:
(—) **Dr. F. Zarzycki.**

Nazwa, siedziba, okrąg i charakter

§ 1.

Izba rzemieślnicza, rządząca się niniejszym statutem, nosi nazwę: „Izba rzemieślnicza w Krakowie". Izba ma swoją siedzibę w Krakowie i działalność swoją rozciąga na obszar województwa krakowskiego.

Izba rzemieślnicza jest instytucją samorządu gospodarczego i osobą prawa publicznego.

Językiem urzędowym izby jest język polski.

Pieczęć izby.

§ 2.

Izba używa pieczęci z godłem państwowem i z napisem w otoku: „Izba rzemieślnicza w Krakowie".

Cel.

§ 3.

Celem izby jest repezentacja gospodarczych i zawodowych interesów rzemiosła okręgu izby.

Zadania.

§ 4.

Do zakresu działania izby należy:

1) współdziałanie z władzami państwowemi w sprawach dotyczących interesów rzemiosła przez udzielanie informacji i wydawanie opinji;

2) przedstawianie władzom państwowym i samorządowym życzeń i wniosków, dotyczących interesów rzemiosła;

3) popieranie instytutów badawczych, muzeów, wystaw, pokazów, jarmarków rzemieślniczych, biur informacyjnych;

4) popieranie szkół rzemieślniczych oraz przyczynianie się w inny sposób do podniesienia sprawności zawodowej rzemieślników, mistrzów - majstrów, czeladników i terminatorów;

5) wyznaczenie osób, powołanych do wydawania opinji, wymagających wiarogodności i znajomości w zakresie przedmiotów, mających znaczenie dla rzemiosła;

6) przedstawianie kandydatów w przypadkach, w których udział reprezentantów rzemiosła przewidują obowiązujące przepisy na stanowiska sędziów handlowych, członków rad państwowych, komisyj szacunkowych i t. p.;

7) wydawanie opinij oraz zaświadczeń o istniejących zwyczajach w rzemiośle;

8) tworzenie sądów polubownych do rozstrzygania sporów, wynikłych ze stosunków zawodowych między rzemieślnikami, którzy do zrzeszeń rzemieślniczych nie należą, lub należą do zrzeszeń, których statutu nie przewidują sądów polubownych;

9) zbieranie danych statystycznych, dotyczących rzemiosła;

10) wydawanie przepisów i zarządzeń regulujących sprawy terminatorskie w myśl postanowień prawa przemysłowego i czuwanie nad ich wykonaniem;

11) tworzenie komisyj egzaminacyjnych czeladniczych i mistrzowskich w myśl postanowień prawa przemysłowego;

12) współdziałanie ze związkiem izb rzemieślniczych i z rzemieślniczemi związkami gospodarczemi w spełnianiu ich zadań.

Izba spełnia nadto inne czynności i zadania w zleconym zakresie działania, przekazane jej ustawami i rozporządzeniami Ministrów.

D. c. n.

Poradnik prawny

POJĘCIE ROBOTNIKA PRZY USTALANIU KATEGORJI ŚWIADECTWA PRZEMYSŁOWEGO.

Panu J. K. z Łowicza. Twierdzi Pan, że zatrudnia w pracowni 3 robotników, 2 uczniów (terminatorów) i że urząd skarbowy domaga się wykupienia świadectwa ktg. VII-ej, zamiast posiadanego świadectwa ktg. VIII-ej. Ustawa o państwowym podatku przemysłowym przepisuje, że zaliczenie przedsiębiorstwa do pewnej ktg. jest zależne od liczby „robotników" w niem zajętych. Sąd Najwyższy w sprawie I. 2 k. 762/33 wyjaśnił, że:

1) Za robotnika uważać można pracownika dorosłego lub młodocianego, jeśli pracownik ten pobiera w jakiejkolwiek formie wynagrodzenie,

2) Do kategorji robotników nie można zaliczyć pracwników, których stosunek do pracodawcy jest tylko stosunkiem ucznia (terminatora, praktykanta) bez śladu charakteru, wynikającego z umowy o najem pracy.

Skoro więc terminatorzy u Pana zajęci są nie na podstawie umowy najmu, lecz na podstawie umowy o naukę, zgodnie z przepisami prawa przemysłowego, to nie należy ich zaliczać przy ustalaniu ktg. świadectwa przemysłowego do liczby robotników, zajętych w przedsiębiorstwie. *H. H.*

PRAWO ŻĄDANIA EKSMISJI PRZEZ JEDNEGO WSPÓŁWŁAŚCICIELA NIEPODZIELNEJ NIERUCHOMOŚCI.

Panu A. C. z Włocławka. Niesłusznie uważa Pan, że współwłaściciel ¼ części niepodzielnej nieruchomości nie może wystąpić o zasądzenie eksmisji bez zgody pozostałych współwłaścicieli z powodu zalegania z zapłatą komornego.

Sąd Najwyższy bowiem wyjaśnił: „współwłaściciel niepodzielnej nieruchomości, nie będący ani administratorem, ani faktycznym jej zarządcą, któremu lokator nie płaci odpowiedniej części komornego, ma prawo sam we własnym imieniu wystąpić o rozwiązanie umowy najmu i eksmisję, pomimo tego, że inni współwłaściciele tejże nieruchomości, którzy przypadające im od lokatora części komornego otrzymują, rozwiązania umowy najmu nie chcą i do stawiania takiego żądania, pomienionego współwłaściciela nie upoważniają (Nr. spr. IC. 415/31)". *H. H.*

Dział branżowy

Sytuacja w rękawicznictwie. Mimo okresu karnawałowego i sezonu zimowego, obroty w rękawicznictwie były małe. Wpływa na to duże zastosowanie w kraju rękawiczek jedwabnych i dzianych. Jak nas informują ze sfer fachowych, rękawiczki polskie znajdują duży zbyt zagranicą. Letnie i zimowe wywożone są do: Holandji, Danji, Szwecji i Anglji, zimowe do Belgji. Choć obroty te są nieznaczne jednak producenci liczą na dalszy rozwój eksportu na zachód. Dotyczy to przedewszystkiem wyrobów warszawskich, gdzie produkowane są rękawiczki najwyższych gatunków. Natomiast Wileńszczyzna, która posiada tańszy surowiec i tańsze ręce robocze niż Warszawa, powiększyła wydatnie eksport do krajów nadbałtyckich. Doniedawna eksportowano też rękawiczki polskie w dużych ilościach do Rumunji, ale wskutek ograniczeń kontyngentowych i walutowych eksport ten zmniejszył się. Wskutek tego do Rumunji przeniósł się pewien cały warsztat rękawiczniczy z Warszawy wraz z 9-ma robotnikami w celu utrzymania rynku zbytu. Eksport zaś do Rosji jest jeszcze w okresie studjum przgotowawczego. Z powyższego wynika, że rzemiosło rękawicznicze choć przeżywa kryzys, ale walczy skutecznie o zdobycie rynków zagranicznych i utrzymania swej produkcji.

Położenie w białoskórnictwie. Zmniejszenie się zapotrzebowania na rękawiczki wewnątrz kraju odbija się ujemnie na białoskórnictwie. Białoskórnicy uskarżali się również na złą wypłacalność mniejszych odbiorców. Niektóre zakłady przystąpiły nawet do wyrobu rękawiczek. Równocześnie białoskórnicy uskarżają się na konkurencję skór zagranicznych przeważnie francuskich i austrjackich. Również podkreślają, że wskutek wadliwego układu taryfy celnej, traktuje się jednakowo ciężkie skóry garbarskie i lekkie białoskórnicze.

Natomiast rękawicznicy uważają, że import skór zagranicznych jest minimalny i sprowadzane są tylko niektóre gatunki skór reniferowych i świńskich, które w kraju są nie wyrabiane.

Z powyższego wynika, że w sprawie tej zachodzi rozbieżność interesów między producentami surowców a przetwórcami skór.

Z Kroniki Rzemieślniczej

Piekarze postanowili utworzyć związek przymusowy. Na Zjeździe w Warszawie Zarząd Związku Cechów Piekarskich postanowił powołać w razie znowelizowania ustawy przemysłowej gospodarczy związek przymusowy.

Wysokość składek może być uzależniona od ilości zatrudnionych pracowników.

Utworzenie Rady Rzemiosła woj. Warszawskiego. We Włocławku została powołana do życia Rada Rzemiosła woj. Warszawskiego pod przewodnictwem Prezesa J. Budzanowskiego.

Do Rady zostali powołani: Dyr. J. Łazarewicz, W. Łukomski i L. Gnezner z Włocławka, W. Kurowski z Płocka, L. Grzelczyk z Ciechanowa, S. Szarwarkowski z Brześcia Kuj. i Z. Jankowski z Lipna.

Rzemieślnicy w Radach Miejskich.

Podczas ostatnich wyborów weszli do Rad Miejskich następujący rzemieślnicy:

W Poznaniu — P. Kabaciński, F. Sobczak i A. Roszak.

W Grudziądzu — W. Nogowski.

W Krakowie—Prezydent A. Rożycki.

Centrala Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Nowy Świat 41, tel. 691-85, konto P. K. O. 6066.

Redaktor: WŁADYSŁAW GINDRICH

Wydawca: Spółdzielnia Wydawnicza „Rzemiosło" z ogr. odp. w Warszawie.

Prenumerata: kwartalnie zł. 2.40, półrocznie zł. 4.80, rocznie 9.60.

Ceny ogłoszeń: Za m/m szerokości jednej szpalty gr. 25.

Zakł. Druk. F. Wyszyński i S-ka, Warszawa.